Maqaalee Rabbii (Subhaanahu)-Kutaa 3.2

Description

C.Aasaara (buâ€™aa) rahmata gochuu irraa mulâ€™atuu

Kutaa darbe keessatti buâ€™aa rahmata Rabbii (subhaanahu) irraa mulâ€™atu ilaalle turre. Isaan keessaa qananii kaasne jirra. Qananii jalatti roobni, jijjiramni halkanii guyyaa, adeemsi aduu fi jiâ€™aa qananiwwan rahmata Isaa agarsiisanidha. Namni kanniinitti yoo sirritti xinxalli rahmanni Rabbiin ilma namaatiif godhe isaaf ifa taâ€™a. Ammas, asi gaditti qananiiwwan armaan olii wanta caalu yoo itti xinxalle, daran rahmata Isaa ni hubata.

2.Kitaabban Buusuu fi Ergamtoota Erguu

Buâ€™aan rahmata Rabbii (Azza wa jalla) hundarra caalu kitaabban buusu fi ergamtoota erguun namoota qajeelchu fi dukkana keessaa gara ifaatti baasudha. Ergamtoonni Rabbiin biraa ilmaan namaatiif rahmata. Rabbiin Guddaan Oltaâ€™e ni jedha:

وَمَآ أَرۡسَلۡنَٰكَ إِلَّا رَحۡمَةٗ لِّلۡعَٰلَمِينَ ١٠٧

â€œ**Aalama hundaaf rahmata taasifne malee si hin erginee.â€•** Suuratu Al-Anbiyah 21:107

Aalama jechuun namoota, jinni fi uumamtoota biroodha. Nabii Muhammad (SAW) jinnootaa fi namoota hundaaf rahmata taâ€™uun ergaman. Aakhiratti adabbii cimaa irraa baraaramanii Jannataan akka milkaaâ€™an garmalee fedhii cimaa waan qabaniif isaanif rahmata. Hadiisa Abu Hureyraan gabaase keessatti, namoonni gara Nabiyyii (SAW) dhufuun akkana jedhan: Yaa Ergamaa Rabbii! Mushrikoota irratti abaarsa kadhu (abaari).â€• Nabiyyinis ni jedhan, â€œAni abaaraa taâ€™ee hin ergamne, garuu rahmata taâ€™uun ergame.â€• Sahiih Muslim 2599

Abaaru jechuun rahmata Rabbii irraa akka fagaatu kadhachuudha. Garuu Nabiyyiin namoonni hundi rahmata Rabbii akka argatan waan kajeelaniif namoota abaaru hin jaallatan.

Akkasumas, Qurâ€™aanni namootaaf rahmata:

لْنَا عَلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ تِبْيَٰنًا لِّكُلِّ شَىْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾

â€œWanta hundaaf addeessaa, Muslimotaaf qajeelfama, rahmataa fi gammachiisaa goonee Kitaaba sirratti buufne.â€• Suuratu An-Nahl 16:89

Yaa Muhammad (SAW) Kitaaba (Qurâ€™aana) amaloota afuriin ibsamu sirratti buusne jirra:
Amala 1ffaa-Qurâ€™aanni wanta hundaaf addeessaadha. Addeessaa jechuun wanta tokko kan ibsu fi ifa baasudha. Hundee amantii fi damee isaa, murtiwwan addunyaa Aakhirah fi wanta gabroonni itti hajaman hunda ni ibsa. Halaala fi haraamaa, gaarii fi badaa, mindaa fi adabbii fi kan biroo jechoota ifa taâ€™aniin addeessa.
Amala 2ffaa-Qajeelfama taâ€™uu- Qurâ€™aanni namoota gara daandii qajeelaatti qajeelcha. Daandiin qajeelaan kuni nama isa keessa deeme gammachuu fi Jannata qananiin guuttamtetti geessa.

Amala 3ffaaâ€" Qurâ€™aanni kuni rahmata-kana jechuun buâ€™aa rahmata Rabbii keessaa tokko. Isa keessa qajeelfama gara wanta isaan gammachiisuu fi milkeessutti qajeelchu waan godheef. Qurâ€™aanni namootaaf qajeelfama taâ€™uun gara beekumsa nama fayyaduu fi hojii gaariitti qajeelcha. Rahmata taâ€™uun isaa immoo addunyaa fi Aakhiratti mindaa beekumsaa fi hojii kanarraa argamu akka argatan nama taasisa. Kanneen akka, qalbiin tasgabbaaâ€™u, sammuun beekumsaan bilchaachu fi guuttamuu, akhlaaqni namaa toluu, rizqiin balâ€™achuu fi Aakhiratti kabajaa fi mindaa guddaan milkaaâ€™udha.
Amala 4ffaa-Qurâ€™aanni Muslimoota ajaja Gooftaa isaanitiif bulanii fi masakamaniif gammachiisa. [1] Gammachiisa jechuun oduu nama gammachiisu kan namatti himuudha. Qurâ€™aanni warroota amananii fi hojii gaarii hojjataniif Jannani qananiin guuttamte akka jirtu ni hima. Kuni isaaniif gammachiisa taâ€™uun hojii gaarii irratti akka jabaatan isaan taasisa.

Rahmata Rabbii (Subhaanahu) ilaalchisee imaamu ibn Al-Qayyim akkana jedha: â€œRahmata Isaatiin ergamtoota Isaa nuuf erge, kitaabban Isaa nuuf buuse, wallaalummaa irraa nu barsiisee, jallinna irraa gara qajeellinnaatti nu qajeelche, jaamu irraa [haqa] akka arginu nu taasise. Rahmata Isaatiin maqaalee, sifaata fi hojiwwan Isaa baruun Inni Gooftaa fi Tiiksaa keenya akka taâ€™e ni beekne. Rahmata Isaatiin wanta duraan hin beekne baranne, gara fooyyaâ€™iinsa addunyaa fi amanti keenyaati nu qajeelcheâ€¦â€• (Mukhtasaru Al-Sawaaâ€™iqil mursalati-2/123)

Ergamtoota erguun, kitaabban buusun, wanta ajajee fi dhoowwe isaan barsiisuun, wanta jibbuu fi jaallatu isaanitti beeksisuun qananiin hundarra guddaa fi olâ€™aanaa taâ€™eedha.[2] Sababni isaas, qananii kanaan qalbiin ni jiraatti, tasgabbii fi boqonnaa argatti. Addunyaa Aakhiratti adabbii cimaa irraa baraaraman.

3-Rahmata Isaa irraa gabroota Isaatiif badii araaramuufi, balbala tawbaa isaaniif banuudha

Rahmata Isaatiin gabroota badii adda addaatti taranii yommuu gara Isaatti deebiâ€™an, isaaniif ni araarama. Isaaniif araaramu jechuun badii isaanii ni dhoksa, gara fuunduraatti badii saniif isaan hin adabu. Qurâ€™aana keessatti ni jedha:

â€œJedhi,â€•Yaa gabroottan kiyya kan lubbuu ofii irratti daangaa dabartan! Rahmata Rabbii irraa abdii hin muratinaa. Dhugumatti Rabbiin balleessaa hundaa ni araarama. Inni Araaramaa, Rahmata godhaadha.â€• Suuratu Az-Zumar 39:53

Kana jechuun rahmata Isaatirraa abdii kutachuun harka keessaniin baditti of hin darbinaa. â€œBadiin keenya baayâ€™ate, hanqinni keenya walirra tuulame, karaan ittiin ofirraa oofanii fi deebisaniin hin jiru.â€• Jechuun abdii hin kutinaa. Sababa kanaan badii irra turtu, wanta Rabbii keessan dallansu siinqi godhattu. Garuu Rabbii keessan maqaalee arjoominna Isaatti akeekaniin beekaa[3]. Dhugumatti Rabbiin nama tawbatee fi araarama Isa kadhateef balleessaa hundaa ni araarama. Kanaafu, araarama kadhaa, isiniif araaramaati. Amanuu fi Isaaf ajajamuun gara Isaatti deebiâ€™aa, tawbaa keessan isin irraa qeebalaati.

Gabroota tawbataniif rahmata gochuun Isaa jecha Rasuulaa (SAW) keessatti ifa ni taâ€™a. Anas bin Maalik akka gabaasetti, Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan: â€œRabbiin isin keessaa nama gaala dhabee ergasi argatee gammaduu caalaa tawbaa nama tawbatetti gammada.â€• Sahiih Muslim

Hadiisni kuni waan itti fufuuf hiika isaa haala kanaan haa dhiyeessinu: Namni tokko gaalaa nyaata fi dhugaati ofii itti feâ€™ee gammoojji namni keessa hin jiraanne keessa adda deema. Boqonnaa fudhachuuf muka takka jala ni rafa. Yommuu hirribaa dammaquu gaalattin nyaata fi dhugaati isaa fudhatte sokkite (badde). Hanga dheebun isatti jabaatutti ishii ni barbaade. Ergasii akkana jedhe, â€œHanga duâ€™utti bakka duraan rafaa turetti deebiâ€™a.â€• Duâ€™uuf mataa isaa harka irra godhe. Garuu yeroo muraasan booda yommuu dammaqu, gaalli isaa galaa, nyaataa fi dhugaati isaa baadhatte isa bira dhaabbatte. Namtichi kuni garmalee gammade. Nama kana caalaa Rabbiin tawbaa gabricha Isaatti ni gammada.â€• Sahiih Muslim 2744

Hadiisa kana keessa faayda baayâ€™etu jira. Akkuma namni gammoojji nama gubu keessatti gaala nyaataa fi dhugaati isaa baadhatte yommuu dhabuu, beelaa fi dheebun itti jabaatee duâ€™atti dhiyaate, namni Rabbiin irraa fagaates addunyaa tana keessatti ni raataâ€™a, rakkoon isatti cima. Yoo tawbatee gara Rabbii subhaanahu deebiâ€™e, rakkoon isaa ni hirâ€™ata. Namtichi armaan olii kuni osoo nyaata fi dhugaati dhabee silaa achumaan ni duâ€™aa ture. Namni zikrii Rabbii irraa fagaates qalbiin isaa ni duuti. Yoo gara Isaa deebiâ€™e immoo qalbiin isaa ni jiraatti. Namtichi kuni jireenya irraa erga abdii kutee booda lamuu carraa jiraachu argate. Wanta abdii irraa kutan lamuu argachuu caalaa gammachuun guddaan ni jiraa? Wanta tokko abdii irraa kutte ergasii wanta san yoo argatte garmalee garmalee gammaddaa mitii? Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa tawbaa nama gara Isaatti deebiâ€™e haala Isaaf maluun kana caalaa itti gammada. Kanaafu, namni rahmata Isaa irraa abdi kutuun badii keessa turuu hin qabu. Rabbiin ni jedha:

﴿كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَىٰ نَفْسِهِ ٱلرَّحْمَةَ أَنَّهُۥ مَنْ عَمِلَ مِنكُمْ سُوٓءًۢا
بِجَهَٰلَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنۢ بَعْدِهِۦ وَأَصْلَحَ فَأَنَّهُۥ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥٤﴾﴾

â€œGooftaan keessan of irratti rahmata katabe: Namni isin keessaa wallaalummaan hamtuu hojjatee ergasii san booda tawbatee fi toltuu hojjate, dhugumatti Inni araaramaa rahmata godhaadha.â€• (suuratu Al-Anâ€™aam 6:54)

Gooftaan keessan gabroota Isaa badii hojjataniif rahmata akka godhuuf of irratti dirqama godhee fi Lawhal Mahfuuz keessatti katabee jira. Qabiyyeen rahmata kanaa: â€œ**Namni isin keessaa wallaalummaan hamtuu hojjatee ergasii san booda tawbatee fi toltuu hojjate, dhugumatti Inni araaramaa rahmata godhaadha**.â€•
Kana jechuun namni badii erga hojjatee booda badii san irraa buqqaâ€™ee fi gaabbee gara Rabbii deebiâ€™uun hojii gaggaarii hojjate fi wanta balleesse fooyyesse, Rabbiin isaaf ni araarama, rahmata godhaaf. Badii isaa ni haguugaaf, gara fuunduraatti isa hin adabu.

Kaafira malee eenyullee rahmata Isaa irraa abdii hin kutu. Qurâ€™aana keessatti:

﴿ إِنَّهُۥ لَا يَاْيْـَٔسُ مِن رَّوْحِ ٱللَّهِ إِلَّا ٱلْقَوْمُ ٱلْكَـٰفِرُونَ ﴿٨٧﴾ ﴾

â€œ**Dhugumatti, namoota kaafira taâ€™an malee eenyullee rahmata Rabbii irraa abdii hin kutu.â€•** Suuratu Yuusuf 12:87

4-Musiibaa (Rakkoolee fi balaa adda addaa)

Yeroo baayâ€™ee rakkoo ykn musiiba namatti buâ€™u akka adabbiitti ilaalla. Garuu kuni yoo sirritti itti hin xinxallin dogongora guddaatti nama geessa. Walumaagalatti rakkoon nama tuqu wantoota sadii keessaa hin bahu. 1ffaa- Namoota qoruuf- nama amane yoo taâ€™e iimaana fi jabinna isaa ifatti baasun nama sobaa irra adda baafama. 2ffaa- Tarbiyah- kana jechuun guddisuuf, kunuunsu fi leenjisuuf rakkoon nama tuqa. 3ffaa- Adabbiif- namni badii yoo itti fufee badii isaa irraa akka buqqaâ€™uuf rakkoon isatti rooba. Kunniin sadan hundi rahmata Rabbii agarsiisu. Iimaana kee jabeessu fi sadarkaa kee olkaasuf yoo si qoree fi qormaata irratti yoo si gargaare, rahmata Isaa hin agarsiisuu? Qormaata tokko malee sadarkaa gadi aanaa irra jiraachu wayya moo rakkoo adda addaatin qoramanii sadarkaan namaa ol kaâ€™uu wayyaa?

Ammas, badii hojjachu itti fufanii dhumarratti adabbii cimaa adabamu wayya moo badii irraa akka buqqaâ€™aniif rakkoon nama tuqu wayyaa? Qurâ€™aana keessatti ni jedha:

وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَدْنَىٰ دُونَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٢١﴾

â€œ**Dhugumatti, akka isaan deebiâ€™aniif adabbii guddaa dura adabbii xiqqaa isaan dhandhamsiifna.â€•** Suuratu As-Sajdah 32:21

Adabbiin xiqqaan rakkoolee, musiibaa, dhibee fi balaa adda addaa addunya tana keessatti nama muudataniidha. Adabbiin guddaan immoo adabbii Aakhiraati. Akka namoonni badii irraa buqqaâ€™uun gara Rabbii deebiâ€™anii amananii fi hojii gaggaarii hojjataniif, adabbii Aakhirah guddaa dura adabbii xiqqaa isaanitti buusa. Yoo isaan gara Isaatti deebiâ€™an, tawbaa isaanii irraa qeebalun isaaniif araarama, adabbii guddaa irraa isaan baraara. Dhugumatti kuni rahmata guddaadha.

Warroota amanan (muâ€™mintoota) irratti duniyaa ykn qabeenya itti dhphisa. Kuni maaliif taâ€™ee? Deebiin isaa:
Rabbiin rahmata Isaatiin akka isaan duniyatti tasgabbaaâ€™un Aakhirah hin daganneef duniyaa tana karaa addaatin isaanitti dhiphisa ykn hanga murtaaâ€™a kennaaf. Addunyaan tuni iddoo qormaata akka taate fi qananiin Aakhirah isaaniif irra caalaa akka taâ€™e akka beekaniif, addunyaa baayâ€™isee isaanitti gadi hin dhangalaasu. Muâ€™mintootaaf Jannata qananiin guuttamtetu jira. Kanaafu, Jannata tana gahuuf rakkoolee fi qormaata adda addaa keessa darbuu qabu. Wanta irra guddaa fi turaa isaaniif kennuuf duniyaa baayâ€™isee isaanitti hin kenninee. Osoo baayâ€™isee isaanitti kenne silaa Aakhirah qananiin guuttamte dagachuun addunyaa keessatti taru. Qurâ€™aana keessatti ni jedha:

۞ وَلَوْ بَسَطَ ٱللَّهُ ٱلرِّزْقَ لِعِبَادِهِۦ لَبَغَوْا۟ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَـٰكِن يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ
مَّا يَشَآءُ ۚ إِنَّهُۥ بِعِبَادِهِۦ خَبِيرٌۢ بَصِيرٌ ﴿٢٧﴾

â€œ**Osoo Rabbiin gabroota Isaatiif rizqii balâ€™isee, silaa dachii keessatti daangaa darbu turan. Garuu Inni wanta fedhe safaraan buusa. Dhugumatti, Inni gabroota Isaa keessa beekaa, Argaadha.â€•** Suuratu Ash-Shuura 42:27
(Osoo Rabbiin rizqii (soorata, qabeenya) gabroota Isaatiif garmalee balâ€™isee, silaa of-tuulu, badii adda addaa hojjatu, Isaaf ajajamu irraa ni garagalu, daangaa walirratti darbuu turan. Garuu wanta dhimma isaanii itti fooyyessuu fi daangaa akka hin dabarre isaan taasisu irraa wanta fedhe safaraan (likkiin) buusa. Wanta isaan gahuu isaaniif kenna. â€œ**Inni gabroota Isaa keessa beekaa, Argaadha.** â€• Kamtu durummaa malee kan isaaf hin tolle, kamtu hiyyummaa malee kan isaaf hin tolle sirritti beeka. (Zaadul Masiir-fuula 1269)

Kitaabban wabii
Walillahi asmaaâ€™ul Husnaa fadâ€™uuhu bihaaâ€“ AbdulAziz bin Naasir Jali
[1] Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburi-13/628-629, Abdurahmaan Habanka, Tafsiiru Saâ€™di-fuula 518-519
[2] Asmaaâ€™ul Husnaa wa sifaatu ulaaâ€“ fuula 19
[3] Tafsiir Saâ€™diyyi fuula 855

Date Created
August 25, 2019
Author
admin